

A large, stylized letter 'J' graphic is positioned on the left side of the page. The top part of the 'J' is blue, and the bottom part is pink. The 'J' is set against a white background.

Stelselwijziging Jeugd

**Pleegzorg, een
bijzondere vorm
van jeugdhulp**

Inhoud

- 1 **Waar gaat deze brochure over?**
 - 2 **Het pleegzorgproces**
 - 3 **Pleegzorg in cijfers**
 - 4 **Spelers in de pleegzorg**
 - 5 **De nieuwe Jeugdwet over pleegzorg**
 - 6 **Kosten en financiering**
 - 7 **Kwaliteitsbewaking in de pleegzorg**
 - 8 **Actuele thema's in de pleegzorg**
 - 9 **Taken en aandachtspunten voor gemeenten**
- Bijlage: Artikelen over pleegzorg in de Jeugdwet**

Deze brochure is tot stand gekomen in samenwerking met:

- Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen
- Stichting Belangenbehartiging Pleeg grootouders Nederland
- Stichting Pleegwijzer
- Stichting Pleegoudersupport
- Jeugdzorg Nederland
- Vereniging Nederlandse Gemeenten
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

1 Waar gaat deze brochure over?

Het is niet voor niets dat in de nieuwe Jeugdwet staat dat plaatsing in een gezinsverband in principe de voorkeur heeft als kinderen voor kortere of langere tijd niet thuis kunnen opgroeien. Dit past bij de hedendaagse inzichten over effectieve jeugdhulp: kinderen een zo normaal mogelijke opvoeding geven in een gewoon gezin bij gewone liefdevolle ouders. Pleegzorg past niet alleen goed bij de huidige pedagogische opvattingen en jeugdbeleid, deze vorm van zorg is ook voordeliger dan residentiële zorg. Pleegzorg wordt dan ook wel een parel in de jeugdzorg genoemd. Parels groeien weliswaar vanzelf maar je kunt hun groei wel stimuleren door goede condities te scheppen. Daarin hebben gemeenten vanaf 1 januari 2015 een belangrijke rol. Deze brochure is bedoeld om gemeenten daarvoor de noodzakelijke informatie te geven. De belangrijkste punten worden kort beschreven met een verwijzing naar relevante bronnen voor meer informatie. Iedere sector heeft zijn eigen taal. Begrippen die veel gebruikt worden in de pleegzorg, staan beschreven in de woordenlijst.

Woordenlijst

Hulpverleningsvariant pleegzorg

Doel is om de oorspronkelijke opvoedingssituatie te herstellen. Terwijl het kind tijdelijk woont in een pleeggezin, wordt hard gewerkt met de ouder(s) om terugkeer naar huis mogelijk te maken. Binnen een jaar wordt er een opvoedbesluit genomen. Als terugkeer naar huis niet kan, komt het kind in aanmerking voor de opvoedingsvariant.

Opvoedingsvariant pleegzorg

Doel is om continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen voor het pleegkind te creëren. Het kind groeit op in een pleeggezin totdat hij/zij volwassen is. Contact met de ouders blijft, waar mogelijk, bestaan. Vaak moet het kind bij de overgang van de hulpverleningsvariant naar de opvoedingsvariant verhuizen naar een nieuw pleeggezin. Dit wordt *doorplaatsen* genoemd.

Deeltijdpleegzorg

Doel is om de ouders te ontlasten en een volledige uithuisplaatsing te voorkomen. Het kind woont thuis, maar logeert in het weekend en/of vakanties bij een pleeggezin. Deeltijdpleegzorg wordt ook ingezet voor kinderen die in een groep wonen of al in een pleeggezin. De financiering van deeltijdpleegzorg gebeurt momenteel deels uit andere middelen dan de geïndiceerde jeugdzorg, zoals de AWBZ op basis van een indicatie kortdurend verblijf.

Crisispleegzorg

Wanneer de situatie zo ernstig is dat een kind acuut uit huis moet, wordt een kind in een crisispleeggezin geplaatst. Vaak gaat deze vorm van pleegzorg over in de *hulpverleningsvariant*.

Informele pleegzorg

Informele pleegzorg gebeurt al sinds jaar en dag voornamelijk door mensen uit het netwerk van het gezin. Het is de tegenhanger van de formele (geïstitutionaliseerde en gefinancierde) pleegzorg.

Netwerkpleegzorg

Familie, vrienden of andere volwassenen uit het netwerk van het gezin, nemen een kind in huis omdat er sprake is van opvoedings- en opgroei problemen in de thuissituatie. Wanneer bekenden formeel netwerkpleegouder willen worden, dan worden zij gescreend aan de hand van het *Kwaliteitskader Voorbereiding en screening aspirant pleegouders* en sluiten zij een pleegcontract af met een pleegzorgaanbieder. In de praktijk zijn het vaak de grootouders die het als hun morele en emotionele plicht voelen de zorg en opvoeding van hun kleinkind(eren) op zich te nemen.

Bestandspleegouders

Pleegouders die conform het *Kwaliteitskader Voorbereiding en screening aspirant pleegouders* op grond van een pleegcontract en met begeleiding van één van de 28 pleegzorgaanbieders in Nederland, één of meerdere pleegkinderen opvoeden.

Pleegcontract

Een contract waarin de wederzijdse verplichtingen van pleegouders en pleegzorgaanbieder zijn vastgelegd. Sinds juli 2013 moeten pleegouders in aanvulling op dit contract een *pleegouderverklaring* ondertekenen waarin ze verklaren in het verleden niets te hebben gedaan en in de toekomst niets te zullen doen dat het pleegouderschap in de weg kan staan. Het staat nog niet vast of deze pleegouderverklaring na 1 januari 2015 blijft bestaan.

Pleegvergoeding

(Formele) pleegouders ontvangen van 'hun' pleegzorgaanbieder een wettelijk vastgestelde pleegzorgvergoeding, vastgelegd in de *Regeling pleegvergoeding*. De hoogte van dit bedrag is afhankelijk van de leeftijd van het pleegkind.

Vrijwillige plaatsing

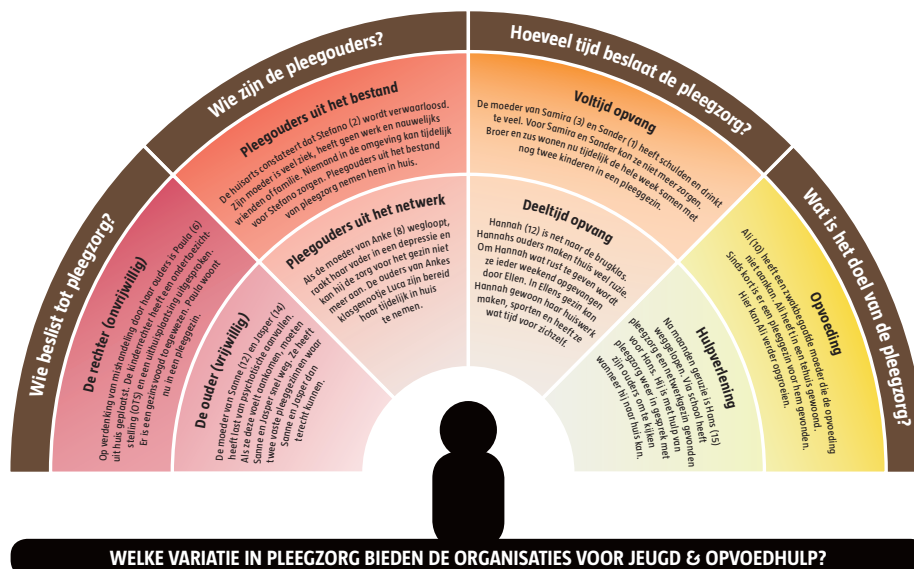
Als ouders zelf besluiten dat ze tijdelijk of langdurig niet in staat zijn hun eigen kind(eren) op te voeden, is er sprake van een vrijwillige plaatsing. De ouders behouden de volledige zeggenschap. Justitie is niet betrokken. Er wordt ook wel van *vrijwillig kader* gesproken.

Gedwongen kader

Bij twee derde van de pleegzorgplaatsingen zijn de kinderen (voorlopig) onder toezicht gesteld (OTS) of heeft de rechter de ouders het ouderlijk gezag ontnomen. In deze gevallen is een voogd aangesteld van Bureau Jeugdzorg (m.i.v. 2015: van een gecertificeerde organisatie voor jeugdbescherming).

Pleegoudervoogdij

Als een pleegkind langdurig opgroeit in een pleeggezin kunnen deze pleegouders ook de voogdij krijgen. In dit geval behouden deze pleegoudervoogden hun pleegvergoeding en begeleiding. Pleegouders kunnen niet verplicht worden tot pleegoudervoogdij.

WELKE VARIATIE IN PLEEGZORG BIJEN DE ORGANISATIES VOOR JEUGD & OPVOEDHULP?

2 Het pleegzorgproces

Pleegzorg staat of valt bij de beschikbaarheid van pleegouders; volwassenen die hun huis willen open stellen voor een pleegkind met een veelal complexe achtergrond en geschiedenis. Pleegzorg Nederland zorgt voor landelijke wervingscampagnes die samengaan met wervingsactiviteiten in het hele land door regionale pleegzorgaanbieders. Na de inwerkingtreding van de nieuwe Jeugdwet zullen gemeenten een bijdrage gaan leveren aan de werving van nieuwe pleeggezinnen.

Jeugdzorg Nederland heeft een deel van het pleegzorgproces beschreven in het [Kwaliteitskader Voorbereiding en screening aspirant pleegouders](#). Om het huidige kwaliteitsniveau na de inwerkingtreding van de nieuwe Jeugdwet te kunnen continueren, zullen Jeugdzorg Nederland (waarvan Pleegzorg Nederland deel uitmaakt) en VNG een convenant afsluiten dat dit kwaliteitskader voorschrijft aan alle (toekomstige) pleegzorgaanbieders.

Bij plaatsingen in bestandspleeggezinnen ziet het pleegzorgproces er als volgt uit:

Werving	<ul style="list-style-type: none"> • campagnes • informatiebijeenkomsten
Vorbereiding & screening	<ul style="list-style-type: none"> • training aspirant pleegouders • huisbezoeken • <i>Verklaring van Geen Bezwaar</i> door de Raad voor de Kinderbescherming • referenties opvragen • rapportage & selectiebesluit • <i>Verklaring van Geen Bezwaar</i> afgeven door de Raad voor de Kinderbescherming
Matching	<ul style="list-style-type: none"> • afstemmingsgesprekken met aspirant pleegouders n.a.v. profiel pleegkind • overleg met plaatsende organisatie (vrijwillig kader: gemeente, gedwongen kader: gecertificeerde organisatie voor jeugdbescherming)
Plaatsing	<ul style="list-style-type: none"> • kennismaking in aanwezigheid van gezinsvoogd • wenperiode • regelen school en eventueel vervoer • afspraken maken over contact/bezoekregeling ouders • definitieve plaatsing; pleegcontract, pleegvergoeding en verzekeringen pleegkind regelen
Begeleiding	<ul style="list-style-type: none"> • gezinsvoogd stelt hulpverleningsplan op in overleg met (pleeg)ouders • pleegzorgwerker begeleidt pleegouders (op basis van pleegouderbegeleidingsplan) • gezinsvoogd monitort ontwikkeling en veiligheid kind • gezinsvoogd begeleidt ouders en zorgt voor bezoekregeling • eventueel na verloop van tijd: overheveling van voogdij naar pleegouders

3 Pleegzorg in cijfers

- In de afgelopen tien jaar is het aantal kinderen dat gebruik maakt van pleegzorg verdubbeld en dit aantal groeit nog steeds. In 2012 hebben 20.949 kinderen voor korte of langere tijd gebruik gemaakt van pleegzorg.
- Deze kinderen werden opgevangen door 16.330 pleeggezinnen.
- 40% van de pleegkinderen vond in 2012 onderdak bij familie en bekenden, de zogenaamde netwerkpleegzorg. Dit percentage is al een aantal jaren stabiel.
- Twee derde van de pleegkinderen werd in 2012 bij pleegouders geplaatst met een justitiële kindbeschermingsmaatregel (OTS of voogdijmaatregel).
- Er is een wachtlijst voor pleegzorg. Op 31 december 2012 wachtten 217 kinderen langer dan negen weken op een (definitieve) plaatsing bij pleegouders.
- In het hele land was en is er een tekort aan pleegouders voor kinderen van 10 jaar en ouder. Verder verschillen de knelpunten per regio.
- In 2012 werden 10.050 plaatsingen beëindigd. Ruim een derde van deze kinderen heeft korter dan drie maanden bij pleegouders gewoond, bijna een derde drie tot 12 maanden en een derde langer dan een jaar.
- Een derde van de kinderen die in 2012 in een pleeggezin werd geplaatst, was 12 jaar of ouder, een derde was in de basisschoollleeftijd en een derde was 4 jaar of jonger.
- De helft van de kinderen die in crisisleeggezinnen terecht kwam was 4 jaar of jonger. In diverse regio's is in een convenant vastgelegd dat kinderen onder de 5 jaar bij een uithuisplaatsing altijd in gezinsverband moeten worden opgevangen.

Raadpleeg voor meer landelijke cijfers de [factsheet van Pleegzorg Nederland](#).

Cijfers per regio zijn te vinden in de [jeugd database van CBS](#).

4 Spelers in de pleegzorg

Pleegzorgaanbieders

- In Nederland bieden 28 organisaties voor Jeugd & Opvoedhulp pleegzorg aan, vier van deze organisaties werken landelijk, de rest werkt regionaal. De William Schrikker Groep biedt landelijk pleegzorg voor jeugdigen met een verstandelijke of lichamelijke beperking. De gemeenten bepalen met ingang van 1 januari 2015 zelf met welke pleegzorgaanbieder ze een contract aangaan en onder welke condities.
- Deze pleegzorgaanbieders werken samen onder de vlag [Pleegzorg Nederland](#). Pleegzorg Nederland maakt deel uit van de branchevereniging [Jeugdzorg Nederland](#).

Pleegouders

- Ook pleegouders hebben hun krachten gebundeld. Hun belangen worden behartigd door:
 - [Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen](#)
 - [Stichting Belangenbehartiging Pleeggrootouders Nederland](#)
 - [Stichting Pleegwijzer \(Groningen, Drenthe\)](#)
 - [Stichting Pleegouderssupport \(Zeeland\)](#)

Bureau Jeugdzorg

- Voor formele pleegzorg is een indicatie nodig, die in de huidige situatie afgegeven wordt door Bureau Jeugdzorg. Bureau Jeugdzorg indiceert niet alleen, maar voert ook de juridische kindbeschermingsmaatregelen uit en levert (gezins)voogden. Vanaf 1 januari 2015 zullen de voogdiptaken worden uitgevoerd door een gecertificeerde organisatie voor kindbescherming, waarmee de gemeente een contract afsluit. Als er geen sprake is van een juridische maatregel bepalen de gemeenten zelf op welke gronden en op welke wijze zij kinderen voor pleegzorg in aanmerking willen laten komen. Ook hier geldt dat de Jeugdwet bepaalt dat kinderen die niet langer thuis kunnen wonen, in principe geplaatst moeten worden in een gezinssetting. Niet alleen pleeggezinnen, maar ook [gezinshuizen](#) bieden een gezinssetting.

Raad voor de Kinderbescherming

- De Raad voor de Kinderbescherming doet onderzoek naar aspirant pleegouders en alle gezinsleden in het pleeggezin ouder dan 12 jaar in een aantal justitiële registers. De Raad geeft de vereiste Verklaring van Geen Bezwaar (VGB) af.

Ministerie van VWS

- Het ministerie van VWS stelt de wettelijke kaders op en heeft als stelselverantwoordelijke een rol bij het toezicht op de kwaliteit van de jeugdhulp (via de rijksinspecties) en het faciliteren van kwaliteitsverbetering.

Gemeenten

- De gemeenten zijn met ingang van 2015 gezamenlijk verantwoordelijk voor alle jeugdhulp. Initiatieven voor verbetering en vernieuwing van de pleegzorg zullen van samenwerkende gemeenten komen al dan niet gefaciliteerd door de VNG. De VNG en Jeugdzorg Nederland zullen een convenant afsluiten met als doel het *Kwaliteitskader Voorbereiding en screening aspirant pleegouders* te borgen.

Kenniscentra pleegzorg

- Inhoudelijke informatie over de pleegzorg is te vinden bij het [Nederlands Jeugdinstituut](#).
- Onderzoek naar pleegzorg gebeurt op dit moment onder andere aan de Rijks Universiteit Groningen (orthopedagogiek), Universiteit van Amsterdam (pedagogiek) en de Universiteit Leiden (orthopedagogiek).

5 De nieuwe Jeugdwet over pleegzorg

Met de invoering van de nieuwe Jeugdwet worden gemeenten verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdhulp inclusief de pleegzorg. Wat zegt de nieuwe Jeugdwet over pleegzorg? De volgende artikelen zijn relevant:

Artikel Jeugdwet	Onderwerp
2.3.6	Uithuisplaatsing
2.6	Vertrouwenspersoon
4.1.3	Hulpverleningsplan
4.1.4	Kwaliteit hulpverlening
4.2.1	Klachtenregeling
4.2.12	Medezeggenschap
5.1	Eisen pleegouders
5.2	Pleegcontract
5.3	Pleegvergoeding
5.4	Informatie
10.3	Continuïteit huidige pleegzorg

In de bijlage vindt u de tekst van deze artikelen. De volledige actuele wettekst van de Jeugdwet, die op basis van de behandeling in de Eerste Kamer nog kan wijzigen, is na definitieve vaststelling te vinden op: <http://wetten.overheid.nl/zoeken/>

6 Kosten en financiering

Woonplaatsbeginsel

Welke gemeente betaalt de pleegzorg? De basisregel is het woonplaatsbeginsel, wat inhoudt dat de gemeente waar het kind verblijft voordat het voor de eerste maal ondersteuning krijgt, betaalt. Bij een kind uit een gebroken gezin is dat de gemeente waar degene, die het gezag over de jeugdige heeft, staat ingeschreven. Ook als de jeugdige tijdens het verblijf in een instelling of bij pleegouders aanvullende vormen van ondersteuning, hulp of zorg nodig heeft, blijft dit beginsel van kracht en is die gemeente verantwoordelijk voor de te leveren ondersteuning of zorg.

Als beide ouders tezamen het gezag over hun minderjarige kind uitoefenen, maar niet dezelfde woonplaats hebben, dan is de gemeente verantwoordelijk van de ouder bij wie het kind feitelijk verblijft, dan wel laatstelijk feitelijk verbleef.

Als de ouder(s) niet langer het gezag hebben en een kind dus onder de voogdij van een gecertificeerde instelling of onder voogdij van pleegouders staat, is de gemeente waar het kind verblijft verantwoordelijk voor de financiering van de jeugdhulp. Die gemeente kan immers het beste beoordelen wat er nodig is om te zorgen dat het kind zich in een veilige en stabiele situatie verder kan ontwikkelen. Aangezien hierdoor meer druk ontstaat op gemeenten met relatief veel instellingen en (voogdij)pleegouders, wordt dit verschil verdisconteerd in de verdeelsleutel.

Kosten pleegzorgplaatsing

Vanaf 1 januari 2015 kopen gemeenten zelf hun diensten in bij pleegzorgaanbieders en gecertificeerde organisaties voor jeugdbescherming. Pleegzorgaanbieders ontvangen in de huidige situatie van de provincie een vast bedrag per pleegzorgplaatsing. Hiervoor bestaan geen landelijke normen. Een tweetal onderzoeken¹ die in opdracht van het Rijk zijn uitgevoerd bieden wel zicht op de kosten van een pleegzorgplaatsing. Uit deze onderzoeken is af te leiden dat de kosten van een gewone pleegzorgplaatsing zonder extra begeleiding op jaarbasis uiteen kunnen lopen van € 9.700 tot € 12.900.

Financiële regelingen pleegouders

De rijksoverheid heeft de financiële aspecten van het pleegouderschap in diverse regelingen vastgelegd. De belangrijkste regelingen staan hieronder. Meer informatie is te vinden op de website van [Pleegzorg Nederland](#).

- Pleegouders ontvangen geen kinderbijslag voor een pleegkind, maar een pleegvergoeding. De rijksoverheid stelt jaarlijks het basisbedrag voor de pleegvergoeding vast in de *Regeling pleegvergoeding*. De pleegvergoeding is afhankelijk van de leeftijd van het pleegkind en bedraagt in 2013 tussen de € 516 en € 634 per maand. De pleegzorgaanbieder keert de pleegvergoeding uit.
- Naast de pleegvergoeding kan een toeslag verstrekt worden wanneer pleegouders extra onkosten maken bij crisisopvang, zorg voor een pleegkind met een beperking of wanneer pleegouders voor drie of meer pleegkinderen zorgen. In het laatste geval gaat de toelage in vanaf het derde kind. Deze extra toelage is maximaal € 3,38 per kind per dag in 2013. Ook kunnen de pleegouders nog in aanmerking komen voor de vergoeding van bijzondere kosten.

¹ Financiële vraagstukken 'feiten en cijfers' transitie nieuw stelsel jeugd. Opdracht 1: Dataverzameling; Het speelveld voor LWI's en regionale zorgaanbieders in de jeugdzorg.

- De pleegvergoeding en de eventuele toeslag zijn onkostenvergoedingen en blijven bij een beoordeling van inkomsten van de pleegouders, bijvoorbeeld in het kader van loon- of inkomstenbelasting, van huursubsidie of bij aanvraag van bijstand, buiten beschouwing.
- De alleenstaande-ouderkorting kan onder bepaalde voorwaarden ook van toepassing zijn op pleegkinderen. Voorwaarden voor het toepassen van de regeling zijn o.a. de leeftijd en de vermogenspositie van het kind en de mate waarin het kind door de pleegouder wordt onderhouden.
- Wanneer pleegouders schulden hebben en in het kader van schuldsanering een betalingsregeling hebben getroffen, kan geen beslag op de pleegvergoeding worden gelegd.

Verzekeringen

Voor pleegkinderen met een justitiële maatregel (OTS of voogdij) moet per 1 januari 2015 via een gecertificeerde organisatie voor jeugdbescherming (gebeurt nu door Bureau Jeugdzorg) een aanvullende zorg- en WA-verzekering worden afgesloten. Pleegkinderen met een vrijwillige plaatsing blijven verzekerd via hun ouders.

Ouderbijdrage

Ouders zijn verplicht voor de pleegzorg van hun kind een eigen bijdrage te betalen. Deze ouderbijdrage wordt vastgesteld en geïnd door het [LBIO](#).

Informele pleegzorg

Informele pleegzorg valt niet onder de Jeugdwet en pleegzorgregelingen. Gemeenten kunnen informele pleegouders financieel ondersteunen via de Wet werk en bijstand.

7 Kwaliteitsbewaking in de pleegzorg

Kwaliteitsbewaking in de pleegzorg is zeer relevant maar niet eenvoudig. De zorg speelt zich immers voor een groot deel af achter de voordeur van het pleeggezin, uit het zicht van pleegzorgbegeleiders en gezinsvoogden. Bij pleegzorg hebben we te maken met maatschappelijk bewogen ouders die vrijwillig hun huis en hart open stellen voor een kind van een ander, maar die daarvoor niet professioneel zijn opgeleid. Het is een vorm van actief burgerschap die je als maatschappij wilt koesteren. Activiteiten die gericht zijn op het bewaken van de kwaliteit, dikwijls ingegeven door het maatschappelijke en politieke debat, kunnen spanning opleveren en deze vorm van burgerparticipatie frustreren.

Om de kwaliteit te borgen is er het al eerder besproken *Kwaliteitskader Voorbereiding en screening van aspirant pleegouders* dat gehanteerd wordt door alle pleegzorgaanbieders.

Maar er zijn meer initiatieven om de kwaliteit van de pleegzorg te bevorderen. Twee ontwikkelingen gericht op de professionals die werkzaam zijn in de pleegzorg, zijn in dit kader van belang:

1. Sommige beroepsbeoefenaren binnen het brede jeugdhulpdomein, zoals de jeugdverpleegkundigen, zijn geregistreerd en onderworpen aan tuchtrecht. De regering wil professionalisering in de jeugdhulp stimuleren door meer beroepen in het jeugdhulpdomein onder te brengen in een beroepsregister en onder tuchtrecht. Het gaat in eerste instantie om twee beroepsgroepen, te weten gedragswetenschappers en jeugdzorgwerkers (waaronder pleegzorgwerkers). Meer hierover valt te lezen in het [Implementatieplan Professionalisering Jeugdzorg](#).
2. In het verlengde hiervan hebben de beroepsverenigingen Nederlands Instituut van Psychologen (NIP), de Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen (NVO) en de Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers (NVMW) het initiatief genomen om *Richtlijnen jeugdzorg* te ontwikkelen, die jeugdprofessionals ondersteunen bij de uitoefening van hun beroep. De [Richtlijn pleegzorg](#) is op dit moment in ontwikkeling en zal in 2015 worden ingevoerd.

Tenslotte is nog noemenswaardig dat pleegzorgaanbieders die aangesloten zijn bij Pleegzorg Nederland HKZ-gecertificeerd zijn. Een organisatie met het [HKZ-keurmerk](#) heeft intern de zaken goed op orde, stelt de klant centraal en werkt voortdurend aan verbetering van de zorg- en dienstverlening. In het HKZ-certificatieschema jeugdzorg staat een aparte paragraaf over samenwerking met pleegouders. Verplicht is onder andere een driejaarlijks pleegoudertevredenheidsonderzoek.

8 Actuele thema's in de pleegzorg

- **Complexiteit**

De overheid beschouwt pleegzorg als de meest gewenste vorm van zorg als een kind voor korte of langere tijd niet thuis kan wonen. Tegelijkertijd is pleegzorg vanwege de vele betrokkenen met hun individuele (soms tegengestelde) belangen een zeer ingewikkelde vorm van jeugdzorg. Deze complexiteit wordt vaak onderschat. Binnen de sector bestaat de angst dat pleegzorg bij de transitie onvoldoende aandacht krijgt.

- **Erkenning**

Pleegouders spelen een belangrijke rol in de jeugdzorg, maar voelen zich niet altijd erkend door professionele hulpverleners. Als opvoeders van hun pleegkind willen ze goed geïnformeerd worden en meebeslissen over de toekomst van hun pleegkind. Door de [Wet Verbetering positie pleegouders](#), ingevoerd op 1 juli 2013, hebben pleegouders een sterkere positie gekregen. De inhoud van deze wet is opgenomen in de nieuwe Jeugdwet. Dit neemt niet weg dat pleegouderverenigingen de ongelijkwaardige verhouding tussen pleegouders en pleegzorgaanbieders als punt van zorg beschouwen.

- **Pleegkinderen een stem geven**

Uit recent onderzoek van de UvA en de Stichting Alexander naar [het wennen in een pleeggezin](#) blijkt, dat pleegkinderen nauwelijks worden gehoord bij plaatsing in een pleeggezin. Terwijl bekend is dat het betrekken van pleegkinderen bij plaatsing leidt tot meer acceptatie van de plaatsing, wat weer leidt tot minder weerstand en een positievere welperiode. Een goed begin is het halve werk; pleegkinderen een stem geven in het plaatsingsproces, kan de kans op succes van de gehele plaatsing vergroten.

- **Verzwarende problemen**

De residentiële zorg wordt afgebouwd in Nederland. Kinderen die vroeger in een leefgroep woonden, gaan nu naar pleeggezinnen. Daardoor komen nu ook kinderen met zwaardere problematiek in pleeggezinnen terecht en wordt er een groter beroep gedaan op de pedagogische kwaliteiten van pleegouders. Pleegouderverenigingen pleiten voor betere begeleiding om deze taak goed te kunnen volbrengen.

- **Behoud van pleegouders**

Behoud van pleegouders is een punt van aandacht. Recent onderzoek van de Universiteit Leiden naar redenen voor [beëindiging van pleegouderschap](#) levert diverse aanbevelingen op aan pleegzorgaanbieders en Bureaus Jeugdzorg. Bovenaan staat: het verbeteren van de communicatie en de bejegening van pleegouders.

- **Contact met ouders**

Een groot deel van de pleegzorgplaatsingen start met de hulpverleningsvariant. Dan is samenwerking met de ouders essentieel om te onderzoeken of terugkeer naar huis mogelijk is. Ook als terugkeer naar huis niet mogelijk blijkt en er wordt overgegaan op de opvoedingsvariant (kind groeit op in pleeggezin), dan is het beleid dat ouders (en het netwerk) een grote rol blijven spelen in het leven van het pleegkind. Overleggen en samenwerken met ouders, die niet zonder reden niet meer voor hun eigen kind(eren) zorgen, vraagt veel van pleegouders. Het roept ambivalente gevoelens op en geeft stress. De meest pleegouders willen wel, maar hebben behoefte aan ondersteuning.

- **Netwerkpleegzorg**
40% van de pleegzorg is netwerkpleegzorg. Kinderen groeien op bij opa en oma, een tante of buren. De positieve kant daarvan is dat een kind kan opgroeien bij bekenden in een vertrouwde omgeving. Een nadeel kan zijn dat het kind juist vanwege de nabijheid niet loskomt van problemen. Screening van het pleeggezin is daarom ook bij netwerkpleegzorg van groot belang. Hiervoor geldt het *Kwaliteitskader Voorbereiding en screening aspirant pleegouders* en is het [Protocol Netwerkpleegzorg](#) opgesteld.
- **Pleegoudervoogdij**
De overheid stimuleert pleegoudervoogdij. Opvoedingsverantwoordelijkheid en gezag in één hand geeft zekerheid voor het pleegkind. De consequentie is dat niet langer de gezinsvoogd maar de pleegouders de verantwoordelijkheid krijgen om de contacten met de ouders en familie te onderhouden. Een tweede consequentie is dat pleegouders nu financieel verantwoordelijk worden voor hun pleegkind. Wettelijk is overigens geregeld dat zij de pleegvergoeding blijven ontvangen en minimaal eenmaal per jaar worden bezocht door een pleegzorgwerker.
- **Seksueel misbruik**
Eind 2012 wees het onderzoeksrapport [Omringd door zorg, maar toch niet veilig](#) van de Commissie Samson (<http://www.onderzoek-seksueel-kindermisbruik.nl/documenten/>) uit dat grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik helaas ook in pleeggezinnen voorkomt. Jeugdzorg Nederland heeft diverse maatregelen getroffen om misbruik te voorkomen en de veiligheid van pleegkinderen te vergroten. Een van die maatregelen is het jaarlijks uitvoeren van een veiligheidscheck in pleeggezinnen.
- **Breakdown**
De ideale situatie is dat pleegkinderen na het veelal traumatische vertrek uit hun eigen gezin, opgroeien in één pleeggezin. De praktijk is dat plaatsingen zeer regelmatig vroegtijdig worden afgebroken en dat pleegkinderen meerdere keren worden doorgeplaatst naar een ander pleeggezin. [Onderzoek](#) van de Rijks Universiteit Groningen laat zien dat de effecten van deze zogenaamde 'breakdown' enorm zijn: een forse toename van emotionele en gedragsproblemen bij de pleegkinderen en gebroken overspannen pleeggezinnen. Pleegouders voorzien van concrete handvatten in de dagelijkse omgang met hun pleegkind kan breakdown voorkomen. Dit doen pleegzorgaanbieders door de inzet van *evidence based* methodes zoals *video-interactiebegeleiding* (VIB) en de *pleegouder-pleegkind interventie* (PPI).

9 Taken en aandachtspunten voor gemeenten

Taken

Samengevat, staan gemeenten (individueel, op regioniveau en/of landelijk) na de transitie in het kader van pleegzorg voor de volgende taken, waarop in het beleidsplan ingegaan moet worden:

- Bepalen wat het wettelijke vastgestelde recht op continuïteit van pleegzorg concreet betekent voor de eigen gemeente.
- Bepalen op welke wijze de toegang tot pleegzorg is geregeld bij plaatsingen in het vrijwillig kader (wie neemt een besluit over plaatsing in een pleeggezin en op basis van welke gronden?).
- Bepalen welke aanvullende kwaliteitseisen aan pleegzorgaanbieders worden gesteld, al dan niet geënt op specifieke omstandigheden in de eigen gemeente, er van uitgaande dat het landelijk overeengekomen *Kwaliteitskader Voorbereiding en screening van aspirant pleegouders* in elk geval van toepassing is.
- Duidelijkheid verschaffen over de manier waarop met informele pleegzorg wordt omgegaan en wat de procedure is om tot formalisering van deze situatie, netwerkpleegzorg, over te gaan. Daarvoor is in 2010 tussen pleegzorgaanbieders en de Bureaus Jeugdzorg het netwerkprotocol afgesproken dat momenteel landelijk wordt gehanteerd.
- Maken van concrete afspraken met andere gemeentes over de bekostiging van pleegzorgplaatsingen voortvloeiend uit het woonplaatsbeginsel.
- Actueel overzicht houden op het effect van verschillende financiële en fiscale regelingen en voorzieningen op pleegzorg en de jaarlijks door het Rijk vastgestelde pleegvergoeding, zoals de kinderbijslag, kind gebonden budget, eigen bijdrage, alleenstaande ouderkorting en gemeentelijke tegemoetkomingsregelingen en er voor zorg dragen dat betrokken pleegouders hiervan direct op de hoogte worden gesteld.

Aandachtspunten

Afgezien van de directe taken zijn er, met het oog op de toekomst van de pleegzorg, voor gemeenten (individueel, op regionaal niveau en landelijk) belangrijke aandachtspunten die als aanbevelingen worden meegeven:

- Maak het tegengaan van ongewenste uitval van pleegouders tot een beleidsspeerpunt.
- Bevorder dat er in het gehele proces beter naar kinderen en jongeren wordt geluisterd.
- Bevorder de inzet van effectieve begeleidingsmethoden in de pleegzorg.
- Bezin je als gemeente op de vraag hoe pleegouders in hun belangrijke rol nog beter ondersteund kunnen worden, zowel door de pleegzorgaanbieders die de gemeente contracteert, als daar buiten.

- Faciliteer de pleegoudervereniging die actief is in de regio, stimuleer onderling contact en kennisdeling tussen pleegouders, onafhankelijk van pleegzorgaanbieders, en maak deze contacten en ontmoetingen toegankelijk voor informele pleegouders.
- Bepaal in overleg met de pleegzorgaanbieders in je regio, hoe je als gemeente actief kunt bijdragen aan de werving van pleegouders.
- Heb oog voor de specifieke identiteit en achtergrond van kinderen, ouders, en pleegouders en bezie met de pleegzorgaanbieders hoe er in het proces van matching maximaal aandacht kan zijn voor keuzemogelijkheid van het pleegkind, de ouders en de pleegouders.
- Vraag pleegouders actief naar hun ervaringen en behoeften en geef hen een rol in het monitoren, evalueren en bijstellen van het gemeentelijk beleid en de uitvoering door de pleegzorgaanbieders en de gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming.
- Bepaal als gemeente hoe met informele pleegzorg omgegaan kan worden. Veelal gaat het om goed functionerende netwerkoplossingen die geen formalisering tot echte pleegzorg behoeven, maar met enige (financiële) steun gecontinueerd kunnen worden
- Schenk aandacht aan de vraag wat pleegkinderen die 18 worden nodig hebben op het gebied van opleidingen, inkomen en wonen.
- Stimuleer onderzoek en vernieuwing in de pleegzorg.

Bijlage: Artikelen over pleegzorg in de Jeugdwet

In deze bijlage staan de artikelen uit de nieuwe Jeugdwet die direct betrekking hebben op pleegzorg. Letterlijke wettekst is cursief gedrukt.

Artikel 2.3.6: Uithuisplaatsing

Het college draagt er zorg voor dat de jeugdige in het geval van een uithuisplaatsing, indien redelijkerwijs mogelijk, bij een pleegouder of in een gezinshuis wordt geplaatst, tenzij dit aantoonbaar niet in belang is van de jeugdige.

Artikel 2.6: Vertrouwenspersoon

In lid 1f van artikel 2.5 staat beschreven dat de gemeente moet zorgen voor een onafhankelijke vertrouwenspersoon waarop jeugdigen, ouders, pleegouders of netwerkpleegouders een beroep kunnen doen.

Artikel 4.1.3: Hulpverleningsplan

Dit artikel beschrijft dat gewerkt moet worden op basis van een hulpverleningsplan of plan van aanpak. Bij het vaststellen van dit hulpverleningsplan moet de pleegouder betrokken worden. *Instemming van de pleegouder is nodig voor zover het de omschrijving van zijn rol in het hulpverleningsproces betreft en de wijze waarop de begeleiding door de pleegzorgaanbieder plaatsvindt (lid 6).*

Artikel 4.1.4 Kwaliteit hulpverlening

Dit artikel gaat over de systematische bewaking, beheersing en verbetering van de kwaliteit van de hulpverlening. Van belang voor de pleegzorg is dat onder kwaliteit van de hulpverlening mede wordt verstaan: *de begeleiding door de pleegzorgaanbieder van een pleegouder gedurende de plaatsing van een jeugdige* (lid 3).

Artikel 4.2.1 Klachtenregeling

Lid 1 van dit artikel beschrijft dat er een klachtenregeling moet komen, waarop ook pleegouders een beroep kunnen doen: *De jeugdhulpaanbieder en de gecertificeerde instelling treffen een regeling voor de behandeling van klachten over gedragingen van hen of van voor hen werkzame personen jegens een jeugdige, ouder of pleegouder in het kader van de verlening van jeugdhulp, de uitvoering van een kindbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering. Zij brengen de regeling op passende wijze onder de aandacht van de jeugdigen, ouders en pleegouders (lid 1).* In lid 2 wordt deze klachtenregeling uitgewerkt.

Artikel 4.2.12 Medezeggenschap

Lid 1 schrijft voor: *De pleegzorgaanbieder stelt een pleegouderraad in, die binnen het kader van zijn doelstelling de gemeenschappelijke belangen van de pleegouders behartigt. Een pleegzorgaanbieder kan deze verplichting ook nakomen door instelling van een pleegouderraad die voor meer dan één door hem in stand gehouden zorgeenheid werkzaam is. Deze pleegouderraad, ook wel POR genoemd, functioneert als een medezeggenschapsorgaan. In artikel 4.4.12 wordt de werking van deze organen toegelicht.*

Artikel 5.1 Eisen pleegouders

1. De pleegzorgaanbieder sluit een pleegcontract met een pleegouder indien deze voldoet aan de volgende voorwaarden:
 - a. de pleegouder heeft ten minste de leeftijd van eenentwintig jaar bereikt;
 - b. de pleegouder is niet tevens door de pleegzorgaanbieder belast met de begeleiding van een pleegouder;
 - c. de pleegouder heeft met goed gevolg een door de pleegzorgaanbieder aangeboden voorbereidings- en selectietraject afgerond, en
 - d. de pleegouder beschikt over een verklaring van geen bezwaar die is afgegeven door de raad voor de kindbescherming, waaruit blijkt dat er geen bezwarende feiten en omstandigheden zijn voor het verzorgen en opvoeden van een pleegkind. Deze voorwaarde geldt tevens voor alle personen van twaalf jaar en ouder die als inwonenden op het adres van de pleegouder staan ingeschreven. De verklaring is vereist voor de aanvang van de opvoeding en verzorging van een jeugdige, voorafgaand aan de plaatsing van een eerste jeugdige, bij een wisseling van pleegzorgaanbieder, bij de komst van nieuwe inwonenden en indien de pleegouder gedurende twee jaren geen pleegouder is geweest.

2. De pleezorgaanbieder beoordeelt voorts of de jeugdige in het gezin van de pleegouder kan worden geplaatst, gelet op de leeftijd en de problemen van de jeugdige, de samenstelling van het gezin van de pleegouder en de verwachte duur van de plaatsing. Deze vaststelling en beoordeling vinden plaats voorafgaand aan de plaatsing van de jeugdige in het gezin van de pleegouder.
3. Indien de betrokkene de jeugdige reeds verzorgt en opvoedt voorafgaand aan het sluiten van een pleegcontract, kan in afwijking van het eerste lid, onder c en d, en het tweede lid, aan de in die artikelonderdelen bedoelde voorwaarden worden voldaan binnen dertien weken nadat een pleegcontract is gesloten, mits de betrokken pleezorgaanbieder daarbij oordeelt dat de verzorging en opvoeding van de jeugdige door betrokkene niet schadelijk is voor de ontwikkeling van de jeugdige. De betrokkene heeft er recht op dat de pleezorgaanbieder binnen dertien weken na het sluiten van het pleegcontract vaststelt of aan de in de eerste volzin bedoelde voorwaarden is voldaan. Zodra tijdens die periode blijkt dat niet aan de voorwaarden zal worden voldaan, kan het pleegcontract onverwijld beëindigd worden.

Artikel 5.2 Pleegcontract

1. Het pleegcontract bevat in ieder geval afspraken omtrent de wijze waarop de verzorging en opvoeding van een jeugdige door de pleegouder worden uitgevoerd en de begeleiding die zij daarbij ontvangen van de pleezorgaanbieder.
2. De afspraken over de begeleiding van een pleegoudervoogd beperken zich tot een begeleiding van ten hoogste één gesprek per jaar, tenzij de pleegoudervoogd verzoekt om meer begeleiding.

Artikel 5.3 Pleegvergoeding

1. Een pleezorgaanbieder verstrekt aan een pleegouder met wie hij een pleegcontract heeft gesloten een vergoeding voor de verzorging en opvoeding van de in het gezin van de pleegouder geplaatste jeugdige, bestaande uit een basisbedrag, welk bedrag kan worden vermeerderd met een toeslag, of verminderd met een korting. Daarnaast verstrekt een pleezorgaanbieder een vergoeding van bijzondere kosten aan pleegouders.
2. Bij regeling van Onze Ministers worden regels gesteld over:
 - a. de hoogte van het basisbedrag en het maximale bedrag van de toeslagen, welke bedragen voor de onderscheiden leeftijdscategorieën van pleegkinderen kunnen verschillen;
 - b. de omstandigheden waaronder een toeslag of een korting wordt verleend of toegepast;
 - c. de dagen waarover het basisbedrag en de toeslagen worden verleend en de kortingen worden toegepast, en
 - d. de vergoeding van bijzondere kosten die de pleegouder maakt ten behoeve van de jeugdige, waaronder de gevallen waarin bijzondere kosten worden vergoed.

Artikel 5.4 Informatie

1. De pleezorgaanbieder verstrekt aan de pleegouder in het belang van de verzorging en de opvoeding van de jeugdige, zo nodig zonder toestemming en zo mogelijk voorafgaand aan de plaatsing, inlichtingen inzake feiten en omstandigheden die de persoon van een jeugdige of diens verzorging of opvoeding betreffen en die noodzakelijk zijn voor de uitoefening van de taak van de pleegouder. Deze inlichtingen kunnen mede omvatten persoonsgegevens betreffende de gezondheid, bedoeld in artikel 21 van de Wet bescherming persoonsgegevens.

Artikel 10.3 Continuïteit van huidige pleegzorg

De gemeenten zijn vanaf de inwerkingtreding van de nieuwe Jeugdwet verantwoordelijk voor alle jeugdigen en ouders die een beroep doen op jeugdhulp. Jeugdigen of ouders die vóór 1 januari 2015 (jeugd)zorg ontvangen of reeds een recht op (jeugd)zorg hebben ontvangen, blijven dit na inwerkingtreding van de Jeugdwet ontvangen. Voor pleegzorg geldt daarbij géén termijn en wordt bovendien geregeld dat de jeugdige niet zonder inhoudelijke redenen geconfronteerd mag worden met een verandering van pleegouders. Hiermee wordt de continuïteit van pleegzorg voor het individuele pleegkind geborgd.

Lid 2: *De rechten en verplichtingen die op het tijdstip van de inwerkingtreding van deze wet gelden met betrekking tot jeugdzorg waarvoor een indicatiebesluit als bedoeld in artikel 3, derde lid, van de Wet op de jeugdzorg is afgegeven voor de inwerkingtreding van deze wet, blijven gelden gedurende de looptijd van het indicatiebesluit, doch ten hoogste een jaar na de inwerkingtreding van deze wet, met dien verstande dat het college van de gemeente waarbinnen de jeugdige zijn woonplaats heeft, in de plaats treedt van de gedeputeerde staten van de provincie, bedoeld in artikel 3, tweede lid, van de Wet op de jeugdzorg.*

Lid 3: *Het college is er verantwoordelijk voor dat de jeugdige in een situatie als bedoeld in het tweede lid, de jeugdhulp die reeds is ingezet voor inwerkingtreding van deze wet, na inwerkingtreding van deze wet kan voortzetten bij dezelfde aanbieder, indien dit redelijkerwijs mogelijk is.*

Lid 4: *In afwijking van het tweede lid geldt ingeval sprake is van een indicatiebesluit waarin is vastgesteld dat de jeugdige aangewezen is op pleegzorg, geen einddatum voor de rechten en verplichtingen die verbonden zijn aan dit besluit jegens het college.*

Lid 5: *Het college is er verantwoordelijk voor dat bij de jeugdige in een situatie als bedoeld in het tweede lid, die voor inwerkingtreding van deze wet reeds is geplaatst bij een pleegouder, de pleegzorg wordt voortgezet bij dezelfde pleegouders. Hiervan kan slechts worden afgeweken indien dat voor de verlening van verantwoorde hulp noodzakelijk is.*

Dit is een uitgave van het

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

www.voordejeugd.nl

December 2013